

אגדת רבי יוחנן וריש לקיש : עבוד המקורות

1. האגדה, תרגומה וחלקיה

תלמוד בבלי מסכת בבא מציעא דף פד עמוד א

יומא חד הוה קא סחי רבי יוחנן בירדנא, חזייה ריש לקיש ושוור לירדנא אבתריה, אמר ליה : חילך לאורייתא! - אמר ליה : שופרד לנשי! - אמר ליה : אי הדרת בדך - יהיבנא לך אחותי, דשפירא מינאי. קביל עליה. בעי למיהדר לאתווי מאניה - ולא מצי הדר. אקרייה ואתנייה, ושווייה גברא רבא.

יומא חד הוה מפלגי בי מדרשא : הסייף והסכין והפגיון והרומח ומגל יד ומגל קציר מאימתי מקבלין טומאה - משעת גמר מלאכתן, ומאימתי גמר מלאכתן? רבי יוחנן אומר : משיצרפס בכבשן, ריש לקיש אומר : משיצחצחן במים. - אמר ליה : לסטאה בלסטיותיה ידע! - אמר ליה : ומאי אהנת לי? התם רבי קרו לי, הכא רבי קרו לי. אמר ליה : אהנאי לך דאקרבינך תחת כנפי השכינה. חלש דעתיה דרבי יוחנן, חלש ריש לקיש.

אתאי אחתיה קא בכיא, אמרה ליה : עשה בשביל בני! אמר לה : +ירמיהו מ"ט+ עזבה יתמיד אני אחיה. - עשה בשביל אלמנותי! - אמר לה : +ירמיהו מ"ט+ ואלמנותיך עלי תבטחו. נח נפשיה דרבי שמעון בן לקיש, והוה קא מצטער רבי יוחנן בתריה טובא.

אמרו רבנן : מאן ליזיל ליתביה לדעתיה - ניזיל רבי אלעזר בן פדת, דמחדדין שמעתתיה. אזל יתיב קמיה, כל מילתא דהוה אמר רבי יוחנן אמר ליה : תניא דמסייעא לך. אמר : את כבר לקישא? בר לקישא, כי הוה אמינא מילתא - הוה מקשי לי עשרין וארבע קושייתא, ומפרקינא ליה עשרין וארבעה פרוקי, וממילא רווחא שמעתא. ואת אמרת תניא דמסייע לך, אטו לא ידענא דשפיר קאמינא?

הוה קא אזיל וקרע מאניה, וקא בכי ואמר : היכא את בר לקישא, היכא את בר לקישא, והוה קא צוח עד דשף דעתיה [מיניה]. בעו רבנן רחמי עליה ונח נפשיה.

תרגום חופשי

מערכה א: התורה מתשת כוחו של אדם

יום אחד היה שוחה רבי יוחנן בירדן, ראהו ריש לקיש וקפץ אחריו לירדן. אמר לו כוחך לתורה, אמר לו : "יופיך - לנשים". אמר לו : אם אתה חוזר בדך, אני נותן לך את אחותי, שהיא יפה ממני". קיבל עליו. ביקש לחזור להביא בגדיו ולא יכול (לחזור). הקרהו והשנהו, ועשהו אדם גדול.

מערכה ב: מחלוקת הלכתית?

יום אחד היו נחלקים בבית המדרש : הסייף והסכין והפגיון והרומח ומגל-יד ומגל-קציר - מאימתי מקבלין טומאה? משעת גמר מלאכתן. ומאימתי גמר מלאכתן? רבי יוחנן אומר : "משצירפס בכבשם, ריש לקיש אומר : משיצחצחן במים. אמר לו : "ליסטים בליסטותו יודע". אמר לו : "ומה

הועלת לי? שם 'רבי' קראו לי, כאן 'רבי' קורין לי". אמר לו: "הועלתי לך, שקרבתוך תחת כנפי השכינה".

מערכה ג: מותו של ריש לקיש

חלשה דעתו של רבי יוחנן. חלה ריש לקיש. באה אחותו, בכתה (לפניו), אמרה לו: "עשה בשביל בני". אמר לה: "עזבה יתומיך - אני אחיה". - "עשה בשביל אלמנותי" - אמר לה: "ואלמנותיך - עלי תבטחו" (ירמיהו מ"ט, 11). נחה נפשו של רבי שמעון בן לקיש.

מערכה ד: הנסיון ליישוב הדעת של רבי יוחנן

והיה רבי יוחנן מצטער אחריו הרבה. אמרו חכמים: "מי ילך ליישב דעתו?" - "ילך רבי אלעזר בן פדת, שמחודדות שמועותיו". ישב לפניו, כל דבר שהיה אומר רבי יוחנן (היה) אומר לו: "שנויה (תניא) שמסייעת לך". אמר (לו): "אתה כבן לקיש?! בן לקיש - כשהייתי אומר דבר, היה מקשה לי עשרים וארבע קושיות, ואני מתרץ לו עשרים וארבעה תירוצים, ומאליה רווחת השמועה; ואתה אומר, שנויה שמסייעת לך?" וכי איני יודע שיפה אני אומר?!"

מערכה חמישית: התשובה המליאה

היה הולך וקורע בגדיו ובוכה ואומר: "בן לקיש, היכן אתה? בן לקיש, היכן אתה?" והיה צווח עד שנטרפה דעתו, ביקשו חכמים רחמים עליו ונחה נפשו.